

אור של חֶסֶד

"דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה ואירו שבעת הנרות" (במדבר ח, ב).

מי עשה את המנורה?

"בהעלתך", את מוצא שנתקשה משה במעשה המנורה יותר מכל כלי המשכן, עד שהראהו הקדוש ברוך הוא באצבע. וכן בפרסות בהמה טמאה וטהורה, שנאמר (ויקרא יא, ב, ד): "זאת החיה אשר תאכלו את זה לא תאכלו", הראהו באצבע. וכן בפרח (שמות יב, ב): "החדש הזה לכם". וכן במנורה (במדבר ח, ד): וזה מעשה המנורה.

"מקשה זהב", כלומר מה קשה היא לעשות, שהרבה יגע בה משה, כיון שנתקשה אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, טל כבר זהב והשליכו לאור והוציאהו והיא מעצמה נעשית, שנאמר (שמות לו, ז): וכפתריה ופרחיה גביעיה וקניה ממנה היו, מכה בפטיש ומעצמה נעשית, לכך הוא אומר (שמות כה, לא): מקשה תיעשה, מלא יו"ד כתיב, ולא כתיב תעשה, כלומר מעצמה תיעשה. נטל משה את הכפר והשליכו לאור, אמר משה, רבוננו של עולם, הרי כבר בתוך האש, פשם שאפה רוצה כן תעשה, מיד יצתה המנורה עשויה כתקונה, לפיכך כתיב (במדבר ח, ד): "כמראה אשר הראה ה' את משה, כן עשה", משה את המנורה, אין כתיב כאן, אלא כן עשה סתם, ומי עשה, הקדוש ברוך הוא, לפיכך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, אם הזהרתם להיות מדליקין לפני, אני משמר את נפשותיכם מכל דבר רע, שנמשלו נפשות כנר, שנאמר (משלי כ, כז): "נר ה' נשמת אדם", ונאמר: "בהעלתך את הנרות" (במדבר רבה טו, ד).

צווי לעשות דבר בלתי אפשרי

מדוע מצוה ה' על משה לעשות דבר שאין בכחו לעשות? בסופו של דבר משה רבנו רק משליך את כפר הזהב לאש, והמנורה יצאה כתקונה. בפעל הקדוש ברוך הוא עשה את המנורה, והתורה אומרת שמשה רבנו הוא זה שעשה את המנורה, ורק בדרך דרוש אנו מבינים שבפעם הקדוש ברוך הוא, הוא זה שעשה את המנורה משום שמשה התקשה בכך, מדוע זה נעשה בצורה כזאת?

מי מאיר למי?

זה שאמר הכתוב (תהלים יח, כט): "כי אפה תאיר גרי". אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבוננו של עולם, לנו אתה אומר שנאיר לפניך? אתה הוא אורו של עולם, והאורה דרה אצלך, דכתיב (דניאל ב, כב): "וינהרע עמה שרא". ואתה אומר (במדבר ח, ב): "אל מול פני המנורה", הוי: "כי אפה תאיר גרי"? אמר להם הקדוש ברוך הוא, לא שאני צריך לכם, אלא שתאירו לי כדרך שהארתי לכם, למה, לעלות אתכם בפני האמות, שיהיו אומרים ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם (במדבר רבה טו, ה).

העלאת קרנם של ישראל בעיני אמות העולם

שאלת ישראל להקדוש ברוך הוא מובנת בהחלט, אם מטרת המנורה היא שעם ישראל יאירו להקדוש ברוך הוא, זה אכן דבר תמוה מאוד, אבל מה משיב להם הקדוש ברוך הוא, שתאירו לי כדרך שהארתי לכם? וזה אמור להעלות את קרנה של ישראל בפני אמות העולם? הם יאמרו "ראו היאך ישראל מאירין למי שהוא מאיר לכל העולם"? בני אנוש החושבים שהם מסגלים להאיר ל"אורו של עולם", זה אמור להעלות את קרנם בעיני אמות העולם? דבר שנשמע כה מפרך, זה ה"חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"?

התשובה לכה נמצאת בהמשך דברי המדרש: משל למה הדבר דומה, לפקח וסומא שהיו מהלכין בדרך, אמר לו פקח לסומא פשנפנס לתוף הבית, צא והדלק לי את הנר הזה והאר לי, אמר לו הסומא, בטובתך כשהייתי בדרך אתה היית מסמכני, עד שנכנסנו לתוף הבית אתה היית מלוי אותי, ועכשו אתה אומר הדלק לי את הנר הזה

והאר לי? אָמַר לוֹ הַפְּקֵחַ שְׁלֹא תִהְיֶה מִחֲזִיק לִי טוֹבָה שְׁהֵייתִי מְלוֹךְ בְּדֶרֶךְ, לְכֹךְ אֲמַרְתִּי לְךָ הָאֵר לִי. כִּף הַפְּקֵחַ זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֹאֲמַר (זכריה ד, ט): "עֵינֵי ה' הִמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ". וְהַסּוּמָא אֵלֵינוּ יִשְׂרָאֵל, שְׁנֹאֲמַר (ישעיה נט, ט): "נִגְשָׁשָׁה כְּעוֹרִים קִיר". הִנֵּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵיגֵנוּ וּמְאִיר לָהֶם, שְׁנֹאֲמַר (שמות יג, כא): "וַיְהִי הַלֶּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם", כִּיִּזְנוּ שְׁעָמֵד הַמִּשְׁפָּן, קָרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְאָמַר לוֹ, תֹּאמְרוּ לִי, שְׁנֹאֲמַר: בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְרוֹת, בְּשִׁבִיל לְעֹלוֹת לָכֶם (במדבר רבה טו, ה).

שְׁלוֹשׁ דְּרָגוֹת בְּחֹסֶד

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלַמֵּד אוֹתָנוּ בְּאִמְצָעוֹת מְצוּה זוֹ שֶׁל הַדְּלָקָה הַמְּנוֹרָה, אִיךָ לְהַגִּיעַ לְדֶרֶגָה הַגְּבוּהָה בְּיוֹתֵר שֶׁל נְתִינָה. אֲפָשֶׁר לְחַלֵּק אֶת הַנְּתִינָה לְשְׁלוֹשׁ דְּרָגוֹת: א. אָדָם נוֹתֵן לְשֵׁנֵי בְּפָנִים חֲמוּצוֹת, הוּא אֲמָנָם נִתֵּן לְאָדָם, אֲבָל הַמְּקַבֵּל יֵצֵא עִם הַרְגָּשָׁה קָשָׁה וּמוֹעָקָה בְּלֵב, זוֹ הַדְּרָגָה הַנְּמוּכָה בְּיוֹתֵר. ב. נְתִינָה בְּסֹבֵר פְּנִים יְפוֹת, אָמַר ר' יוֹחָנָן טוֹב הַמְּלַבֵּין שְׁנֵים לְחֻבְרוֹ יוֹתֵר מִמִּשְׁקָהוּ חֵלֵב, שְׁנֹאֲמַר "וּלְבָן שְׁנֵים מִחֵלֵב" (כתובות קיא,); בְּאֲבוֹת דְּרַבִּי נִתְּן (יג, יד) כּוֹתֵב, וְהוּי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֹבֵר פְּנִים יְפוֹת כִּיצַד, מְלַמֵּד שְׂאָם נִתְּן אָדָם לְחֻבְרוֹ כָּל מִתְּנוֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וּפְנִיּוֹ כְּבוֹשִׁים בְּאָרֶץ, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כָּאֵלוֹ לֹא נִתְּן לוֹ כְּלוּם. אֲבָל הַמְּקַבֵּל אֶת חֻבְרוֹ בְּסֹבֵר פְּנִים יְפוֹת, אֲפָלוֹ לֹא נִתְּן לוֹ כְּלוּם, מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כָּאֵלוֹ נִתְּן לוֹ כָּל מִתְּנוֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. הוּא נוֹתֵן בְּסֹבֵר פְּנִים יְפוֹת עִם חֵיוֹךְ לְכַבֵּי תוֹךְ נְתִינַת הַרְגָּשָׁה טוֹבָה לְמְקַבֵּל, זוֹ אֲכֵן דְּרָגָה גְּבוּהָה יוֹתֵר, אֲבָל הָאָדָם עֵדִין חֹשׁ בְּבוּשָׁה שֶׁל "נְהַמָּא דְּכִיסוּפָא", לְחֹם שֶׁל בּוּשָׁה, לְחֹם חֹסֶד, וְהוּא אִף מְרַגֵּשׁ אֲסִיר תּוֹדָה לְנוֹתֵן. ג. הַדְּדִיּוֹת, נְתִינָה לְאָדָם, וְאַחֵר כֹּךְ לְבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ טוֹבָה כְּכִיכּוֹל, הַגֵּם שְׂאִינוֹ זְקוּק לָהּ כָּלֵל, רַק כְּדִי לְמַנַּע מִמֶּנּוּ אֶת הַבוּשָׁה, וְכִדִי לְמַנַּע מִמֶּנּוּ לְחוּשׁ אֲסִיר תּוֹדָה, הִנֵּה זֶה לֹא לְחֹם חֹסֶד, וְאֵנִי כְּבָר לֹא חָב לוֹ תּוֹדָה, לְפַעֲמִים הוּא עוֹזֵר לִי וְלְפַעֲמִים אֲנִי עוֹזֵר לוֹ. הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְבַקֵּשׁ מֵעַם יִשְׂרָאֵל לְהֹאִיר לוֹ כְּכִיכּוֹל, שְׂיִרְגִישׁוּ כָּאֵלוֹ שֶׁהֵם מִחֲזִירִים לוֹ טוֹבָה עַל כֹּךְ שֶׁהֹאִיר לָהֶם בְּמִדְבָּר בְּמִשְׁחָ אַרְבָּעִים שָׁנָה, "וְהָ הַלֶּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ, וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהֹאִיר לָהֶם, לְלַכֵּת יוֹמָם וְלַיְלָה" (שמות יג, כא), וְכָל זֹאת כְּדִי לְלַמְּדֵנוּ אִיךָ לְתַתּ לְאָדָם בְּאִפְּן הַמְּכַבֵּד וְהַנְּעִים בְּיוֹתֵר, לְתַתּ לוֹ אֶת מָה שֶׁהוּא צָרִיךְ, וּבְמִקְבִּיל לְדָאג שֶׁלֹּא יִרְגִישׁ כָּל בּוּשָׁה, וְשֶׁלֹּא יִרְגִישׁ אֲסִיר תּוֹדָה. מְצוּה נַעֲלָה כָּל כֹּךְ, שֶׁל נְתִינָה בְּדֶרֶגָה גְּבוּהָה כָּל כֹּךְ, עִם כָּל הַרְגִישׁוֹת הַנְּלוּוֹת, זֶה בּוֹדֵאֵי מַעֲלָה אֶת קֶרְנָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּפָנֵי הָאֱמוּנוֹת. כְּאֲשֶׁר מְבִינִים אֶת הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל "רְאוּ הַיָּאֵר יִשְׂרָאֵל מְאִירִין לְמִי שֶׁהוּא מְאִיר לְכָל הָעוֹלָם", זֶה אֲכֵן "חֲכֻמַּתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמַעוּן אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה" (דברים ד, ו).

הַמְּסָר שֶׁל הַמְּנוֹרָה

עַל פִּי רַעִיּוֹן זֶה נִתְּן לְהַבִּין גַּם מִדּוּעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצוּה עַל מֹשֶׁה לְעַשׂוֹת אֶת הַמְּנוֹרָה לְמִרְוֹת שְׂאִין בְּכַחוֹ לְעַשׂוֹתָהּ, הַמְּסָר שֶׁל הַמְּנוֹרָה הוּא, תֵּן לְאָדָם שְׂרוּצָה לְעַשׂוֹת, הַרְגָּשָׁה שֶׁהוּא עֹשֶׂה, גַּם אִם בְּפִעֵל הוּא לֹא יְכוֹל, הַתּוֹרָה אוֹמַרְת "כַּמְרָאָה אֲשֶׁר הִרְאָה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עֹשֶׂה אֶת הַמְּנוֹרָה" (במדבר ח, ד), לְמִרְוֹת שֶׁבְּפִעֵל ה' הוּא זֶה שֶׁעֹשֶׂה אֶת הַמְּנוֹרָה. זוֹ מִטְרַת הַמְּנוֹרָה, וְזֶה הַמְּסָר שֶׁלָּהּ, לְתַתּ לְשֵׁנֵי הַרְגָּשָׁה טוֹבָה, גַּם אִם זֶה בְּכָאֵלוֹ, גַּם אִם אֲנִי לֹא בְּאִמְתַּת זְקוּק לְמָה שֶׁהוּא נוֹתֵן, גַּם אִם בְּפִעֵל זֶה לֹא מוֹסִיף לִי כְּלוּם.

סִפּוּר מֵהַפְּנִצְרִיָּה

לְפָנֵי מִסְפָּר שְׁנֵים הֵייתִי בְּפְנִצְרִיָּה בְּצֻמַת שִׁילַת, אֲבִיו שֶׁל בַּעַל הַמְּקוֹם הָיָה שָׂם, יְהוּדִי מְבַגֵּר שֶׁכְּבָר לֹא הָיָה צְלוּל כָּל כֹּךְ, הוּא לִטֵּף צְמִיגִים, הַעֵבִירִם מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הַסְּתוֹבֵב שָׂם, וְהַרְגִישׁ שֶׁהוּא פְּעִיל, וְעוֹבֵד בְּמְקוֹם, אֲנִי זוֹכֵר שֶׁהַתְּפַעֲלִיתִי מִמְּצוֹת כְּבוֹד אֵב שֶׁל הַבֵּן. שְׁהֵיִתּוֹ שֶׁל הָאֵב בְּמְקוֹם לֹא רַק שֶׁלֹּא סִיעָה, אֲלֵא אִף הַפְּרִיעָה לְמַהֲלָךְ הַתְּקִין שֶׁל הַעֲבוּדָה, הַבֵּן הָיָה צָרִיךְ לְהַעִיר לְאֵב מִדִּי פַעַם לְהַחֲזִיר צְמִיג לְמְקוֹמוֹ, אֲבָל הוּא עֹשֶׂה זֹאת בְּצוּרָה מְכַבֵּדָת, הוּא נִתֵּן לְאֵבֵינוֹ אֶת הַהַרְגָּשָׁה שֶׁזְּקוּקִים לְעֲזָרְתּוֹ, הוּא נִתֵּן לוֹ אֲפָשֶׁרוֹת לְהַרְגִישׁ שֶׁהוּא עֵדִין עוֹבֵד וּמְבִיא תוֹעֵלַת.

כְּאֲשֶׁר אֲבֵא יוֹשֵׁב עַל הַסְּפָה, וְהוּא מְבַקֵּשׁ מִיִּלְדוֹ הַפְּעוּט לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ וְלַעֲזֹר לוֹ לְקוּם מִהַסְּפָה, הִילֵד מְרַגֵּשׁ גְּבוּר בְּכֹךְ שֶׁעֲזָר לְאֲבֵא לְקוּם מִהַסְּפָה, לְמִרְוֹת שֶׁבְּפִעֵל לֹא הֵייתָה כָּאֵן כָּל עֲזָרָה.

סְכוּם

בְּעִשִׁית הַמְּנוֹרָה וּבְהַדְּלָקָה הַנְּרוֹת מְלַמְּדֵת אוֹתָנוּ הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה אִיךָ לְהֹאִיר אֶחָד לְשֵׁנֵי בְּאוֹר שֶׁל חֹסֶד, אִיךָ לְתַתּ בְּאִפְּן הַנְּעִלָה בְּיוֹתֵר, "בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנִּזְרוֹת", לְעֹלוֹת אֲתָכֶם בְּפָנֵי הָאֱמוּנוֹת.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת בהעלתך

נושאים את המכונת שלו על כפיים

החפץ חיים נסע לגרודנא, לכנוס של ועד הישיבות, אלפי אנשים הגיעו לתחנת הרקבת בכדי לערוך לו קבלת פנים. המשטרה המקומית שמרה על הסדר, אולם למרות זאת, הקהל נשא על כפיים את המכונת שהובאה על מנת להסיע את החפץ חיים לתוך העיר.

החפץ חיים שאל את כותב השורות [הרב שמואל גרינימן זצ"ל], מדוע התאסף כאן קהל רב כל כך? משעניתי לו שהם באו לקבל את פניו, הוא שאל אותי בתמיהה: במה אני שונה מכל האנשים בעולם? יש לי קרנים על הראש? ומה זה נותן שהולכים ומסתכלים על בן אדם? זה כבוד? זה בזיון! אבל מכיון שאנחנו נוסעים למען כבוד התורה, מתר לנו גם להתבזות לשם כך. החפץ חיים הוסיף והזכיר את המדרש, שזו הסבה שהנביא יחזקאל נקרא בן "בוזי", משום שהוא בזה את עצמו למען כבודו של הרבוננו של עולם, וכבוד התורה.

וכך נהג החפץ חיים ללמד תמיד את תלמידיו, לברח מהכבוד כמו שבורחים מאש. חכמינו אמרו: "מאוד מאוד הוי שפל רוח", לא פעם אחת "מאוד" אלא פעמים, להראות לנו שהסכנה של גאון וכבוד גדולה מאוד, אפשר לאכל מעט כבוד בעולם הזה, ולהשאר עני מרוד לנצח לעתיד לבוא.

(הרב שמואל גרינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מיידיש הרב משה ליב הכהן הברשטט) ©

"והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג).
"הרמב"ם" רבנו משה בן מימון כותב במשנה תורה, הלכות דעות (ב, ג): ויש דעות שאסור לו לאדם לנהג בהן בבינונית אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר. והוא גבה לב. שאין דרך הטובה שיהיה אדם ענו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוחו נמוכה למאד. ולפיכך נאמר במשנה רבנו (במדבר יב ג) "ענו מאד" ולא נאמר ענו בלבד. ולפיכך צוה חכמים מאד מאד הוי שפל רוח.

סיפורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת בהעלתך

לא צדיק – יהודי פשוט

בנסיעה ברפכת שואל אחד הנוסעים את החפץ חיים, מהיכן כבודו?

- מעירה קטנה במחוז וילנה. שמה של העירה הוא ראדין.
  - אתה מראדין? מתקרב היהודי לעברו. אומרים שיש שם צדיק, שקוראים לו ה"חפץ חיים".
  - הוא איננו צדיק, הוא יהודי פשוט – עונה לו מיד החפץ חיים.
- הנוסע החל לכעוס על היהודי העומד מולו שאיננו מוכן להפיר בגדלותו של החפץ חיים.
- והחפץ חיים ממשיך בשלו, הוא חוזר ואומר לו את אותו הדבר: הוא איננו צדיק, הוא יהודי פשוט.

הרפכת נעצרת בתחנה, והנוסעים החדשים שעלו לרפכת ראו את החפץ חיים, ונגשו בראת כבוד לומר שלום לרבי, או אז הבין הנוסע, שהיהודי העומד מולו, ש"פגע" כל כך בכבודו של החפץ חיים, הוא לא אחר מאשר החפץ חיים בכבודו ובעצמו.

הנוסע לא ידע את נפשו מרב צער, הוא היה במבוכה גדולה, ובקש מהחפץ חיים שיסלח לו על כך שהוא פגע בכבודו, כי הוא הרי לא ידע שמדבר בחפץ חיים עצמו.

אולם החפץ חיים לא הבין מדוע הבן אדם מבקש את סליחתו, במה הוא חטא? הוא חשב שאני צדיק, אך מפנין שהוא לא ידע, הוא איננו אשם, עכשו שנודע לו שאני באמת לא צדיק, על מה יש לסלוח לו?

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידידי הרב משה ליב הכהן הלבפשטט) ©

"והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג). החכם הקדמון רבי משה אלשיך המפרסם בכנויו "האלשיך הקדוש" מפרש בספרו "תורת משה": הנה מדרך המוסר ודרך ארץ, כי אשר יחשדוהו על דבר מה ואין בו או יזכירוהו על דבר ויש לו טענה והתנצלות, לדבר ולומר דברי התנצלותו וטוב טעמו, להעמידם על האמת לבלתי יחטאו, ולא שישמע וישתק, פן יאמרו כי אין לו מענה, ואתם תלין משוגתם או יחשדוהו לבלתי מחשיבם ואת תזכרתם. לכן טוב טוב היה למשה לאמר התנצלותו ולא לשתק עד האלהים יענה. על כן טרם ספר מענה אלהים, הקדימה תורה ואמר והאיש משה ענו מאד וכו'. לומר, תדע למה שתק עד בא דבר ה', הלא הוא למה כי האיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, ואם כן איפה היה בלתי אפשר לו להשיב דבר. כי הלא התשובה היא לומר שהוא גדול מכל האדם שנבואתו עולה מעלה מעלה על כל הנביאים ואיככה יוכל לומר דרך התנצלות שהוא גדול מכל אדם והוא ענו מכל האדם.

ספורים משלים ועובדות מהחפץ חיים משלבים בפרשת השבוע - פרשת בהעלתך

רבנים דורשים להתפלל מנחה

בכנוס רבנים וראשי ישיבות בוילנה, בחנו תכניות שונות לקיום הישיבות בליטא. האספה נמשכה עד לפנות ערב, סמוך מאוד לשקיעת החמה.

אחדים מהרבנים הנוכחים, העירו את תשומת לבם של חברי הנשיאות, לכהן שזו השעה המאחרת ביותר בה ניתן להתפלל מנחה.

מששמע זאת החפץ חיים, הוא עמד על כך שהישיבה תמשיך, והכריז: "מנחה הם רוצים להתפלל! אנחנו יושבים ומחפשים אמצעים ודרכים איה למנע התמעטות כבוד שמים, והם רוצים לעצר באמצע בכדי להתפלל מנחה".

בסופו של דבר עשו הפסקה והתפללו מנחה. אחרי מנחה אמר הגאון ר' חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל, ששני הצדדים צודקים. הרי הדין הוא ש"העוסק במצוה פטור מן המצוה", כאשר אדם עסוק בקיום מצוה אחת הרי הוא פטור מלקיים מצוה אחרת באותו הזמן. החפץ חיים אכן היה פטור מלהתפלל מנחה, כי הוא היה שקוע כל כולו במצוה של האספה הזאת לקיים את התורה בעם ישראל. הרבנים האחרים שדרשו כן להתפלל מנחה, כפי הנראה לא היו עוסקים במצוה באותה מדה כמו החפץ חיים.

ולכן הם אכן היו חייבים להתפלל מנחה...

(הרב שמואל גריינימן "מאה סיפורים ומשלים מהחפץ חיים" – תרגום מידיש הרב משה ליב הכהן הלברשטט) ©

"ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא" (במדבר ט, ו). הגמרא במסכת סוכה דף כה. לומדת מפסוק זה שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. דתנא ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו', אותם אנשים מי היו נושאי ארונו של יוסף היו דברי רבי יוסי הגלילי, רבי עקיבא אומר מישאל ואלצפן היו שהיו עוסקין בנדב ואביהוא, רבי יצחק אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כבר היו יכולין ליטהר, אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטהר, אלא עוסקין במת מצוה היו, שחל שביעי שלהן להיות בערב פסח, שנאמר "ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא", ביום ההוא אין יכולין לעשות הא למחר יכולין לעשות.